

„A dallamot a zene legfontosabb elemének tartom...”

Prokofjev zenéjéről

A zeneesztétika

so-
kaig
azt tanította Prokofjev, hogy nem tartozik a modern muzsika egyetlen iskolájához sem, és nem is újító egyéniség. Ez a megállapítás — a nagy orosz zeneszerző művészetének egészét tekintve — tulajdonképpen igaz: Prokofjev csakugyan nem csatlakozott egyik modern irányzathoz sem véglegesen és a mai modern muzsika néhány nagy technikai megújítójához képest az ő sokszínű és határozottan egyéni hangú zenéjében valóban nem találkozunk a mindenáron újat akaró törekvésekkel.

Az újabb zenetörténeti kutatások azonban kimutatták, hogy Prokofjev 1917-ben írt Klasszikus szimfóniájával, máig legnépszerűbb alkotásával, elsőnek hirdette meg az újklasszicizmus később oly divattá vált gondolatát. A nagy orosz zeneszerző ebben a művében a bécsi klasszikus mesterek stílusához tért vissza. Természetesen nem az utánzás szándékával. Arról volt szó ebben a világhírűvé vált műben — néhány éve a Szegedi Bartók Béla Filharmonikus Zenekar is játszotta —, hogy a klasszikus irány újfajta, a mai emberhez közelálló értelmezésére tett Prokofjev eredményes kísérletet.

A modern zeneszerzésnek ez a feladata egyébként egy egész zeneszerzői irány vallotta később magáénak. Az 1919-ben Párizsban megalakult Hatok csoportja, közöttük olyan hatalmas alkotói egyéniségekkel, mint Honegger és Milhaud, kidolgozta az úgynevezett neoklasszicizmus programját. A legnagyobb mestere azonban ennek az iránynak a csoporton kívülálló Sztravinszkij lett.

Prokofjev zenéjének természetesen nem az újklasszicizmus az igazi és tulajdonképpen tartalma. De nem találhatók meg művészetének gyökerei a modern muzsika más iskoláinak taláiban sem, akár az úgynevezett folklorizmus, akár a Schönberg dodekafon technikájára esküvők csoportjára gondolunk.

Prokofjev művészetének egyéni és eredeti vonásait kutatva abból kell kiindulnunk, hogy ő sohasem vesztette el kapcsolatát a közönséggel. Ez a jelenség a modern zene történetében igen feltűnő. A közönség ugyanis a modern zene szintje egyetlen reprezentatív alkotását sem fogadta először feltétlen elismeréssel, sőt határozott szembenállást mutatott velük szemben, s ez igen gyakran elemi erővel és botrányos körülmények között nyilvánult meg (verekedések a hangversenytermekben). Hogy Prokofjev izig-vérig modern zenéje mégis utat talált a közönség szívéhez, ennek a magyarázata abban van, hogy Prokofjev rendkívül fontosnak tartotta a zeneszerző alkotómunkájában a melódiát. „A dallam jelentőségében sohasem kételkedtem — írta egy alkalommal — szeretem a dallamot, a zene legfontosabb elemének tartom.” Azt jelenti ez, hogy Prokofjev mindig tudatosan közerthetőségre törekedett, s ezt egész alkotói munkájában következetesen végig is vitte, anélkül, hogy egy pillanatra is lemondott volna az eredetiség, a korszerűség igényéről.

Ilja Erenburg, a világirodalom elismert írója így jellemezte Prokofjev művészetét: „A forradalom előtti években nőtt fel, alaposan megismerte a klasszikus harmóniarendet, szerette az igazi harmóniát. De még jobban szerette az igazságot a művészetben; megérezte korának szívdobbanását. Művészi pályája sokban rokon Picasóéval. Szergej Prokofjev is több stílusban tudott írni, ő is ellentmondott magának egy-egy korszak határán: kipróbált valamit, aztán el-

Szergej Prokofjev utolsó fényképe

vetette, de mindig hű maradt hivatásához és művészi lelkiismeretéhez. Otthagytta a világot, mely híressé tette, mert népének és a jövőnek akart dolgozni. Szenvednie is kellett, de nem vesztette el a szívét, s a benne lobogó tüzet. A szellem fiatal volt, amikor meghalt; kompromisszumok nélkül a halálig híven önmagához. Nagy em-

ber volt s a jövő nemzedéke nem érthetik meg e dicsőséges korszakot, amelyet a magunkénak mondhatunk, anélkül, hogy az ő zenéjét és életét ne tanulmányoznák.”

Az 1951-ben komponált Kövirág című balett — amelyet július 29-én, szombaton mutatnak be a Szegedi Szabadtéri Játékokon — Prokofjev muzsikájának minden szépségét tartalmazza.

A Szegedi Szabadtéri Játékok 1961. évi műsornaptára	
Bánk bán	
Kővirág	
János vitéz	
Az ember tragédiája	

Prokofjev Magyarországon

A két világháború közt, a harmincas években Szergej Prokofjev többször hangversenyezett Budapesten. Ő volt az első szovjet zeneszerző, aki ebben az időszakban Magyarországon vendégszerepelt.

1931-ben járt nálunk először. Már ekkor világhírű művész, a magyar közönség azonban még csak igen kevés művét ismerte. Első budapesti koncertjén mint zongoraművész és mint zeneszerző mutatkozott be, rendkívüli sikerrel. Tóth Aladár, a kiváló zeneesztéta a hangverseny után ezt írta róla kritikájában: „Prokofjev a mai zenének Stravinszkij mellett kétségkívül legkimagaslóbb alakja.”

1935. január 7-én szerepelt hazánkban másodszor. Ez alkalommal a Filharmoniai Társaság operaházi koncertjén lépett föl. A sajtófogadáson Bartókról is szó esett. Prokofjev többek között ezt mondta: — A szovjet muzsikusok ismerik és nagyra értékelik Bartók művészetét. Játsszák is nálunk, de sajnós, nem elegendő.

Második hangversenye után Prokofjev közelebbi kapcsolatba került a magyar szakemberekkel. Egy-szerűsége, közvetlen magatartása, szerénysége mindenképp meghódított.

A következő esztendőben ismét hangversenyt adott Budapesten. Most mint kamarazenész is bemutatkozott. Február 26-án pedig a Vigadóban tartott nagyzenekari hangversenyt. Mint a sajtóbeszámolókból kitűnik: egészen kivételes sikerrel.

VASZIJ VIKTOR a Bánk bán karmestere

PETUR BÁN (Fodor János)

ERKEL FERENC:

BÁNK BÁN

Opera 3 felvonásban

Szövegét Katona József nyomán Egressy Béni írta

Vezényel: VASZIJ VIKTOR érdemes művész

Rendezte: MIKÓ ANDRÁS

II. Endre magyar király ...	Szalma Ferenc
Gertrud királyné	Palánkai Klára
Ottó, Berthold meráni herceg fia, Gertrud öccse	Szabó Miklós érdemes művész
Bánk bán, Magyarország nagyura	Simándy József Kossuth-díjas
Melinda, Bánk neje	Mátyás Mária Kossuth-díjas
Tiborc, paraszt	Radnai György
Petur bán, bihari főispán ...	Fodor János Kossuth-díjas, kiváló művész
Biberach kőbor lovag	Horváth József
Sólam mester	B. Réty József

Közreműködik a Szegedi Nemzeti Színház ének- és zenekara és a Szegedi Zenebarátok Kórusa

Karigazgató: Szalay Miklós

Koreográfus: Barkóczy Sándor

Diszlettervező: Varga Mátyás

Kossuth-díjas, érdemes művész

Jelműztervező: Márk Tivadar, Kossuth-díjas

A rendező asszisztense: Kertész Gyula

Prokofjev

— a Kövirágról

„A Kövirág a nép javára végzett alkotó munka örömről, az orosz ember lelkenek szépségéről, hazánk erejéről és csak a munka embere előtt feltáruló gazdagságáról szóló balett. A balettben nagy szerepet játszik a kemény megpróbáltatások sokaságát leküzdő fiatal és ügyes mester, Danyiló és menyasszonya, Kattyarina hű szerelmének témája. Mint korábbi balettjeimben, a Kövirágban is arra törekedtem, hogy nézőink a mesékből ismert alakokat nemcsak táncoló, hanem mélyen érző, gondolkodó, bánatukkal és örömmel izgató emberként is lássák. Zenében urali népdalokat használtam fel...”

Három szegedi nyár

Barkóczy Sándor koreográfus régi ismerősünk a Szegedi Szabadtéri Játékokról. Mint asszisztens még minden évben szerepet vállalt a szovjet balettművészek mellett, s az idén ugyancsak ott asszisztenskedik a Kövirág színrehozatalánál. Idei munkája azonban már önálló alkotásban ölt testet: a János vitéz teljesen új, pompás színekben tündöklő koreográfiájában. A Hunyadi Lászlóban Brada Rezső klasszikus koreográfiáját is ő alkalmazta a Szegedi Szabadtéri Játékok színpadára.

A tánc fejezze ki a kort

A Bánk bán koreográfiájáról szólna a következőket mondja Barkóczy Sándor:

— A teljesen új lépésszámmal azt tűztem ki feladatul, minél későbbre nyúljak vissza a korba, hogy mindazt felöllejem belőle, ami még fellelhető és gazdagon stilizálható. Ez pedig azt jelenti, hogy a tánckompozíció kifejezze, tükrözze magát a kort, amelyben a mozgalmasság cselekményét játszódik.

— Úgy tudjuk, hogy szegedi és budapesti táncosokkal dolgozik együtt, sőt az EDOZS művészeti együttes több tagja is részt vesz a produkciókban? Ez nem okozott-e a felkészülésben nehézséget?

— Nem, egyáltalán nem. A legteljesebb mértékben megtalálták a közös nyelvet, s igazán öröm velük a munka. Külön köszönetet érdemelnek a különböző munkahelyek az EDOZS táncosainak esetében. Mindent megtettek, ami emberileg megtehető: az első próbától kezdve a kívánt műszakokba helyezték az embereket. A táncosok éjjel dolgoztak munkahelyeiken, hogy nappal zavartalanul próbázhassunk. Később viszont a budapesti táncosok alkalmazkodtak öhozzájuk. Így fest hát az egységes munka a mi szereplésünkben.

Moszkva, Budapest, Szeged

A lendületes, fiatal koreográfusnak mindezt elhiszük, hiszen a Moszkvai Színművészeti Főiskola ko-

reográfusi tanszakáról 5 évi tanulás után nem úgy bocsátják el a végzős hallgatókat, hogy a nehézségeken sikerrel át ne verkednék magukat. Ott végzett ugyanis Barkóczy Sándor, a balettművészet hazájában, majd a Magyar Állami Operaházhoz szerződött táncosnak. Azóta egy sor munka van már mögötte. Mellesleg, mint a Budapesti Balettintézet tanára, emelést tanít és alkotóművész is egy személyben.

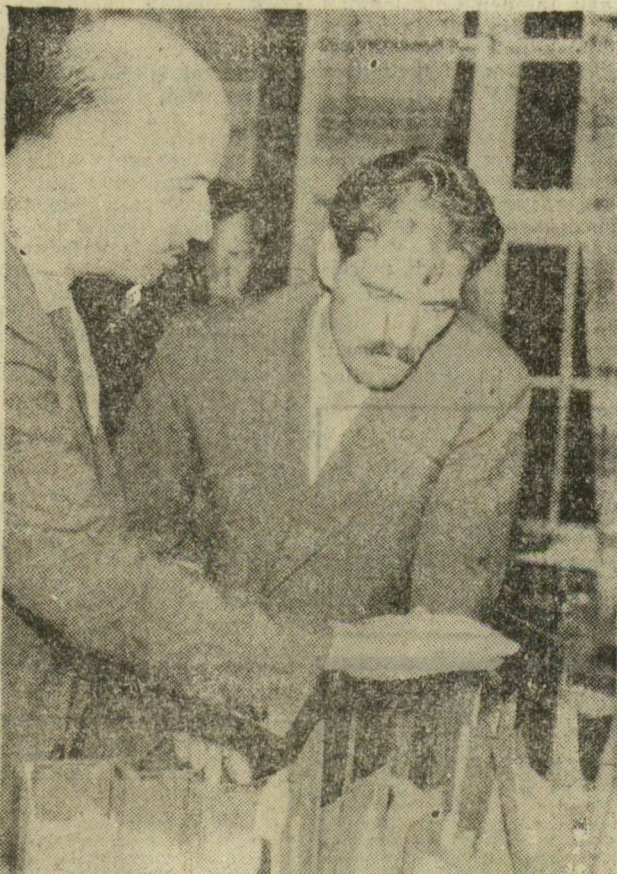
Az új feladatok

A János vitézben a 32 tagú balettegyüttest szegedi, budapesti és pécsi táncosok alkotják. S míg a János vitéz második felvonásában szereplő menüett zenéjére egy dramaturgiai kis játékot kell szerkeszteni, s a Tündérország jelenetében a címszereplő kalandját táncban is el kell mesélni — addig Az ember tragédiájában nagy tömegeket kell mozgatni a lépés, a mozgás, a tánc eszközeivel is. S ez a tánc hol szélsőséges, mint a római kép dévajsága, vagy finom, mint a prágai kép menüettje, avagy felemletes, mint a bizánci kép boszorkánytánc, és így tovább, a színek gazdag skáláján át.

Ezek után Barkóczy Sándornak és munkájának csak sok sikert kívánhatunk. S ez a siker minden bizonnyal nem marad el és újabb feladatokra ösztönzi.

Lódi Ferenc

A Kövirág díszleteinek alkotója

A Kövirág makettje fölött még egy utolsó megbeszélést folytat a díszlet teljes kidolgozásához Ringyén a moszkvai Nagyszínház díszlettervezője és Bakó József, a játékok műszaki vezetője